

LJUDSKA PRAVICA

TEDNIK ZA GOSPODARSTVO IN PROSVETO

Leto I.

Izhaja začasno vsaki drugi petek zjutraj. — Uredništvo Lendava, Glavna ulica 72. — Uprava Vel. Poljana, p. Črensovci.
Ček. rač. 16.690 — Cena: mesečno Din 2^{.-}, četrletno Din 5^{.-}, letno Din 20^{.-}, za inozemstvo mesečno Din 4^{.-}, letno Din 40^{.-}.

Štev. 6.

Rapalo.

12. XI. 1921. — 12. XII. 1934.

Gospoda se redi z žulji siromašnega ljudstva svojega in mnogo krat tujega naroda. Angleški lordi n. pr. žive razkošno brezdelno življenje. Kdo jim ga omogoča? Črni sužnji, ki kopljejo dijamente v južnoafriških rudnikih, milijoni zatiranih Indijcev, ki robotajo angleškemu cesarstvu v Indiji. Francija se je do pred kratkim precej uspešno branila krize samo zato, ker ji ogromno bogatstvo priteka iz kolonij, kjer je potisnila v največjo bedo delavca in kmeta in zatrla v krvi vsak poiskus kolonialnih ljudstev, da se osamosvoje. Španija drži v oblasti Katalonijo in ji ne da nobene svobode. Po vsem svetu ista slika.

Z rapalsko pogodbo je nas Slovenec znova doletela ta usoda: Italija je morala biti nagrajena zato, ker je pomagala v svetovnem klanju. Najpripravnejša nagrada zato je bilo slovensko ozemlje. 12. novembra 1921 so zastopniki raznih držav, razdelili Slovensko zemljo in en del prisodili Italiji. Slovenskega preprostega ljudstva, ki na tej zemlji prebiva, orje polja in služi strojem v tovarnah, nihče ni vprašal, ali je zadovoljen, da teče meja po sredi njegove zemlje.

Slovensko ljudstvo pod Italijo pa je pričelo hoditi križev pot, ki ga hodijo vsi zatirani narodi. Slovensko delovno ljudstvo pa propada in gine. Blagostanje slovenskega kmeta na Primorskem sta tvorila vino in sadje, za katero je bilo slovensko zaledje pred vojno glavni kupec. *Danes Primorska odtrgana od ozemlja, kamor spada, ne more konkurirati italijanskemu vinu in sadju. Industrija na slovenskem ozemlju v prilogi industriji v notranjščini kraljestva počiva. Tržaško pristanišče je mrtvo: Slovenski delavci so vrženi v brezposelnost, iz katere ni izhoda. Vsa pota v tujino so zaprta. Vso to bedo država le še povečuje: z ogromnimi davki in globami iztiska zadnje vinarje iz kmeta, za malenkostne vsote žene posestva na boben. Država neprestano razlašča polja slovenskim kmetom, da gradi utrdbne in ceste, odškodnine pa ne plača nobene ali malenkostno. Razbila je vse slovenske gospodarske organizacije, ki bi mogle kmetu nuditi oporo.*

Slovensko preprosto ljudstvo na Primorskem trpi najhujše zatiranje; prepovedana so vsa slovenska društva, knjige in slovenska govornica... Najboljši njegovi sinovi padajo v borbi za njegovo osvoboditev, ječe po italijanskih ječah in konfinacijskih otokih.

Ob obletnici Rapala pa nam mora stopiti živo pred oči, da je **Rapalo posledica svetovne**

POLITIČNI PREGLED.

V Ženevi se te dni vrši izredno zasedanje Društva Narodov. Dve vprašanji sta na dnevnem redu: saarski plebiscit, ki v prvi vrsti burka evropske duhove in jugoslovanska spomenica.

Kakor smo že zadnjič pokazali, si v tem vprašanju stojita nasproti Francija in Nemčija, državi okoli katerih se zbirata glavna sovražna tabora. Za sedaj je prišlo do sporazuma. Čas pač ni primeren za končni obračun in zavezniki še niso izbrani.

Francozi in Nemci so se zmenili, kako bo z rudniki v primeru, da se saarsko prebivalstvo 13. I. 1935 pri plebiscitu izreče za Nemčijo. V tem primeru bodo Nemci morali plačati 900 milijonov frankov. Francija si je namreč rudnike po svetovni vojni prilastila in sedaj bo morala Nemčija te nekdanje svoje rudnike kupovati nazaj.

Piše se tudi o tem, da se bo po plebiscitu Nemčija zopet vrnila v Društvo Narodov. Za pogoj pa bo stavila, da ji druge države priznajo njeno sedanjo oborožitev. Zelo je verjetno, da bo Nemčija uspela. Franciji in drugim državam ne preostane drugega, kakor priznati, kako Nemčija postopoma stresa s sebe okove versajskega miru, kako postaja vedno močnejša konkurentinja in se pripravljati na obračun. Kot vidimo, bodo ob priliki saarskega plebiscita francoski tovarnarji dobili 900 milijonov frankov, katere bo plačalo nemško ljudstvo, nemški tovarnarji in lastniki rudnikov pa bodo dobili saarske rudnike.

Jugoslovanska spomenica ima namen izposlovati si zadoščenje od Madžarske. Jugoslavija ima svoje velike zaveznike. Tudi Madžarska ni brez njih. Ti veliki zavezniki so se v saarskem vprašanju sporazumeli in nimajo interesa, da bi prišlo do prevelikega poraza ene ali druge države. Tako so prišli na to misel, da bi izglasovali resolucijo, ki bi obsojala samo razne teroriste in ne držav, ki so jih najemali. Tako bi ne bila obsojena niti Madžarska, Jugoslavija bi pa tudi dobila neko zadoščenje. Glavno pa je, da bi se na ta način okrepila mednarodna policija, kar bi prišlo tudi velikim v korist.

vojne, le ena izmed cele vrste krivičnih pogodb, s katerimi je bila Evropa na novo razdeljena, narodi raztrgani in narodne pravice poteptane. Zavedati se moramo, da bo vsaka nova vojna prinesla nove rapalske pogodbe in ne bo rešila nobenega vprašanja, ki živo zadeva slovensko ljudstvo.

Ob obletnici rapalske pogodbe se moramo spomniti vseh tistih, ki v Italiji trpe skupaj s slovenskim ljudstvom: zatiranih Nemcev na južnem Tirolskem, grških kmetov na otokih,

Vojna, katero sta vodili že dalje časa južnoameriški državi Bolivija in Paragvaj, je sedaj končala z zmago Paragvaja. Zmagalo pa ni morda paraguajsko ljudstvo nad bolivijskim. Niti paraguajski niti bolivijski kmetje in delavci niso na vojni imeli nobenega interesa. Če bi bilo od njih odvisna, ne bi bilo sploh prišlo do vojne.

V pokrajini Čako, ki leži med obema državama, pa je veliko petroleja. In za ta petrolej je šlo. Angleško-holandska družba Royal Dutch Com-

pany in severnoameriška družba Shell sta obe hoteli imeti ta petrolej. Zato je Royal Dutch Company kupila paraguajsko vlado, družba Shell pa bolivijsko. Ti sta si napovedali vojno in poslali v boj vsaka svoje delavce in kmete. Več deset tisoč jih je padlo za interese dveh petrolejskih družb. Sedaj je zmagala angleško-holandska družba. Kakor vsaka vojna, je tudi ta prinesla dobička samo tovarnarjem in drugim bogatinom, preprostemu ljudstvu pa smrt, bolezen in bedo.

NAŠ PROGRAM.

V teh dneh časniki mnogo pišejo o prekmurski gimnaziji. Vsi se danes izrekajo za njo. Gotovo so med njimi tudi mnogi, — ki v srcu drugače mislijo, toda spričo enodušnosti slovenskega ljudstva se s svojimi pravimi mislimi ne upajo na dan. Slovensko ljudstvo jih je prisililo k molku, kakor jih je prisililo k molku v vprašanju univerzitetne knjižnice.

Med mnogimi razlogi, katere navajajo za popolno prekmursko gimnazijo v Soboti, navajajo vedno in vedno kot glavnega in odločilnega tak razlog: Prekmursko ljudstvo narodno ali, kakor pravijo, nacionalno ni zavedno. Popolna prekmurska gimnazija da je torej potrebna zato, da se bo slovenski (nekateri pravijo tudi jugoslovanski) duh naselil med prekmursko ljudstvo, ki da bo potem začelo narodno čustvovati.

Mi se popolnoma dobro zavedamo, kakšnega pomena bo popolna prekmurska gimnazija za slov. kulturo in za večjo navezanost prekmurskega preprostega ljudstva na slov. narodno celoto. Mi celo mislimo, da je pri nekaterih činiteljih to do sedaj bil prej razlog proti popolni soboški gimnaziji, kakor pa zanjo. Človek bi moral biti slep, da ne bi videl, koliko novih, svežih moči je že do sedaj pridobil slov. narod zase v Prekmurju. In potem je sama „Ljudska pravica“ vsakemu slovenskemu delavcu, kmetu in obrtniku dokaz, da Prekmurje že danes daje. Ljudska pravica je sicer nastala v Prekmurju, vendar se je hitro razširila po vsej Sloveniji. Vsak slov. delavec in kmet, ki bere „Ljudsko

pravico“, tako sam na sebi čuti, da ima Prekmurje povedati nekaj vsemu slovenskemu ljudstvu. Ko bo popolna prekmurska gimnazija poslala na delo še večje število mladih prekmurskih dijakov, bo Prekmurje še več dajalo, imelo še več povedati. Dajati pa bo moglo samo v slov. jeziku, bo torej navezano na slovensko skupnost.

Mi se torej zavedamo, da bo popolna soboška gimnazija velika pridobitev za kulturno in politično moč slovenstva, da bo pritegnila nove kroge producentov in konsumentov v slov. krog. In mi jo zato tudi iz vsega srca pozdravljamo in se borimo za njo. Toda za nas ni to noben argument za soboško gimnazijo. Za nas je mero dajno samo to, da prekmursko ljudstvo to gimnazijo samo zahteva in da jo ono potrebuje. Prekmurci žele in potrebujejo svojo gimnazijo predvsem kot čisto praktičen zavod, v katerem bo mnogo njihovih otrok dobilo možnost, da dosežejo neko višji izobrazbo. Višja izobrazba pa pomenja večjo možnost zaslužka, večjo izbiro poklicev. Ne glede na to, da obstoji med ljudstvom želja in potreba po izobrazbi sami po sebi, in je krivica, da je prekmursko ljudstvo tako dolgo zapostavljano.

Popolna prekmurska gimnazija je pravica prekmurskega ljudstva, zato ker je njegova želja in potreba. Želje in potrebe ljudstva so same posebi zadosten razlog, one ne potrebujejo nobenega utemeljevanja z „nacionalnimi“ potrebami. Nasprotno vsak narodni program ima samo toliko opravičenosti, kolikor odgovarja željam in

ki so pripadli Italiji, predvsem pa vseh italijanskih delavcev in kmetov, ki so prvi zavezniki slovenskega ljudstva pod Italijo, ker jih tlačijo isti sovražniki italijanski fašizem.

In kje leži rešitev za slovensko ljudstvo na Primorskem?

Letos se mesto 12. novembra spominjamo Rapala 12. decembra. Prav ta dan preprosto ljudstvo vsega sveta v spomin na junaške Kitajce iz Kantona, ki so se uprli svojim zatiralcem, velesilam z zapada, posveti borbi proti narodnemu zatiranju, za medsebojno podpiranje vseh zatiranih narodov, za podpiranje vseh žrtev, ki so padle v

borbi proti zatiranju narodov. Tu leži rešitev za slovensko ljudstvo na Primorskem: v medsebojnem pomaganju vseh zatiranih narodov in preprostega ljudstva onega naroda, ki ga zatira.

Slovensko preprosto ljudstvo, spomni se na dan tega dvojnega spominskega dne vseh onih, ki so padli v borbi za tvoje osvoboditev. Spomni se tvojih sinov, ki ječe v italijanskih ječah in konfinacijah, podpri jih v borbi, pokaži jim svojo hvaležnost za žrtev, ki so jo doprinesli v borbi za tvojo svobodo!

potrebam ljudstva t. j. večina naroda. Pravi narodni program, to je narodni program, katerega bo večina sprejela, mora obsegati želje in zahteve te večine, kmeta in delavca.

Zadostitev vsakdanje potrebe po kruhu, po višji poklicni usposobljenosti pripelje tako, kakor vidimo na primeru prekmurske gimnazije, do uresničenja kulturne zahteve narodnega programa.

Na primeru prekmurske gimnazije smo s tem pokazali, da je za nas narodni program zelo enostavna in preprosta stvar. Narodni program ni nekaj, kar bi obstajalo samo na sebi, kar bi morda skušali posneti po drugih narodih. Mi ne pravimo: vsak narod v Evropi ima svojo univerzo, zato hočemo imeti tudi mi univerzo. Mi pravimo: tudi mi želimo in potrebujemo svojo univerzo. Da jo vsak drugi evropski narod že

ima, je za nas kvečjemu dokaz, da so univerze tudi drugod zaželeno in potrebne ter da univerza ni nekaj nemočnega. Podobno pravimo tudi za vse druge stvari: ker jih želimo in potrebujemo, jih tudi hočemo, zato so točke našega programa.

Prepričani smo, da bo naš narodni program tako tudi pestrejši in obširnejši, kakor marsikateri program, ki nastaja daleč od drobnih, vsak dan občutnih potreb slovenskega ljudstva. Prepričani smo pa tudi, da bo ta program zmagal, kajti za njim bodo stale množice, ki bodo videle v njem izpolnitev potreb, katere vsak posameznik iz slovenskega ljudstva, vsak delavec in kmet, vsak obrtnik in mali trgovec čuti na lastni koži. Slovenski program je: gospodarski program Slovenskega preprostega ljudstva in zato tudi slovenski kulturni in politični program.

Naša dekleta . . .

Če potuje Slovenec po Hrvaški, Slavoniji, Bosni ali tudi po Srbiji, mu po gostilniških in hotelskih prenočiščih, skoro ni treba govoriti jezika. Ne to, da bi Srbi ali Hrvati razumeli slovenščino, le dekleta, ki služijo na jugu, so povečini Slovenke. Zelo težko življenje žive, kajti od natakarič in hotelskih strežnic zahtevajo tam doli poleg težkega dela še marsikaj drugega.

Glavni vzrok, da zapuščajo naša dekleta dom, je pač isti kot pri moških. Preobljudenost slovenske zemlje, ki v današnjih težkih prilikah ne more preživljati vseh svojih ljudi in pa navada, da v kmečki družini podeduje posestvo prvi sin, ostali otroci pa morajo od hiše za kruhom. Če se deklet omoži, pride v tujo hišo gospodinjit, če ne, si išče dela na kmetih kot dekla, v mestu pa kot služkinja. Medtem ko so naši možje in fantje že dolgo pred vojno odhajali za delom v Ameriko, na Westfalsko in drugam, so šla dekleta za služkinje največ v obmorska mesta, mnoge pa tudi v Aleksandrijo v sev. Afriko.

Po svetovni vojni pa so začela dekleta v zelo velikem številu odhajati v raznejše pokrajine države. Zadnji povod za odhod jim da navadno časopisni oglas kakega zagrebškega ali beograjskega lista, ki sam na sebi ne obeta ničesar slabega, na primer:

Djevojku za sve
bolju, marljivo, tražim za odmah.
Upitati . . .
ali pa:
Traži se dvorkinja
zdrava, jaka, mladja za gostionu.
Posao dobar. Upitati . . .

In deklet se odpravi od doma. Nekatera je tako srečna, da res pride v dobro družino, kjer opravlja le delo poslovo, mnoge od njih pa čakajo težje stvari. Brez zaščite socialne zakonodaje niso preskrbljene ne za slučaj bolezni, ne starostne onemoglosti. Tudi njih počitek in prostost zavisita le od dobre volje gospodarja. Take so razmere tudi pri nas v Sloveniji, toda doli pride k temu še nekaj, kar je težje.

Kulturna zaostalost južnih krajev države je vzrok, da žena ne uživa tistega spoštovanja kot pri nas, ampak je čisto še prava sužnja moža, ki jo uporablja le za težko delo. Kar tujcu morda najbolj vpade pri obisku Beograda v oči, je razen izrednega števila novih velikih palač poleg najbolj zamazanih bajt sredi mesta, način, kako prihajajo okoliški kmetje zjutraj na trg. Moški gre praznih rok nekoliko korakov pred ženo, ki nosi za njim preko ram močan lesen drog, na katerem ima obešene težke vreče s poljskim pridelkom ali posode, pod katerimi stopa vsa sklju-

čena. Možu ne pride na misel, da bi tovor delila.

Slovenka je tako pahnjena spodaj v čisto nove razmere. Poleg nepornega dela kmalu vidi, da ni spoštovanja pred žensko. Če se brani in odpove službo, je na cesti in drugič mora sprejeti vse, če noče v neznanem mestu gladu umreti. Kajti domov iz srama in pomanjkanja denarja, saj je vožnja dolga in zelo draga, ne more več. Svojim ljudem ne upa niti sporočiti svoje nesreče. Navezanosti na svoj narod ne čuti, ker nismo nikdar že od rane mladosti krepili v naših otrocih slovenske zavesti in ponosa. V tujem mestu se nima obrniti ob svoji nesreči na nikogar, ker so ji oblasti popolnoma tuje. Če bi bile te slovenske, bi se čutila manj krivo, mogla bi povedati, da je bila izrabljena in zahtevala bi pomoči. Tako pa je popolnoma osamljena, njeno nesrečo so zakrivile razmere tam doli, ona pa mora prenašati zasramovanja kot da bi bil njen padec njena osebna krivda. Udarce, ki jih sprejema, ne more vračati.

Naši možje in fantje so skozi desetletja do danes ohranili tudi po tujih državah zavest pripadnosti k skupni slovenski domovini; kot delavci ali rudarji so morali slovenske kolonije ter uživali zaščito socialne zakonodaje za delavstvo. Dekleta na jugu države so mnogo bolj osamljena, kake zaščite ne poznajo in se skoro sramujejo, da so slovenke. Tako brez vsake pomoči silno trpe. Mi pa izgubljamo svoje ljudi!

Kam gre pot teh deklet? Dokler so mlade, močne in sveže, že najdejo zaslužka, tako ali tako. Taka dekleta vidimo po gostilnah in hotelih. Če bi samo delale, bi se že obdržale, toda gospodarska odvisnost, ki zahteva od njih tudi prodajanja telesa, jih tira vse globlje v neprosto voljno prostitucijo iz katere ni izhoda.

Vedeti moramo, da je življenje po mestih v južnih delih države precej drugačno kot pri nas. Mesta žive na račun dežele, ali tudi oddaljenih drugih pokrajin in v njih je posebno ob večerih bohotno življenje. Lokali so navadno odprti skozi vso noč. Skoro povsod takozvane „damske kapele“, to je plačana dekleta, ki prepevajo spolzke pesmi. Kot po vseh zemljah, ki so na nizki razvojni stopnji, se tudi doli na jugu ogromno razmeče za ve-

seljačenje in zabave. In kot sredstvo teh prisiljenih zabav slovenska dekleta najbolj trpe. Iz boljših gostilen gre pot v slabše. Pridejo nezakonski otroci, spolne bolezni. Tako življenje jih kmalu izmozga, da niso vabljuje več niti za prostitucijo. Kot živi mrlički gredo na cesto. In konec? Alkoholizem, beda, težka smrt.

Kje je izhod iz tega brezupnega stanja?

Prvič bi se morala ustvariti socialna zakonodaja, ki bi ščitila ta naša dekleta, drugič pa bi morali sami ustvariti organizacije, društva, ki bi imela v pregledu vsa ta naša razpršena dekleta, bi jih varovala in jim v slučaju potrebe hitro nudila pomoč.

Toda pri nas se danes nihče ne briga za to vprašanje, čeprav je morda eno izmed najbolj prerečih.

Morala pa bo postati eno izmed konkretnih točk slovenskega programa.

Dokler pa tega ne bo, bodo naša dekleta še vsenaprej trpela. Sama sebi prepuščena, v tuji zemlji . . .

Obrtniški teden.

Saj misel obrtniškega tedna ni zgrešena: v borbi za obstoj danes primeroma zelo prizadeti obrtniški stan potegniti v sredo pozornice, nuditi mu pomoč s propagando, skratka, dati mu nekaj, kar bi ga ohranilo pri življenju. — Res misel ni zgrešena!

Ampak stvar je v resnici drugačna. Na primer takole: Obrt je nekdo, ki se potaplja, obrtniški teden je večica, ki plava po vodi. Če se nekdo potaplja, je po vsem svetu navada in pri nas tudi seveda, da mu nekdo, ki je na suhem ali v čolnu, ponudi vejo (ali drog ali vrvi). Nesrečni plavač se prime za vejo, reševalec ga potegne na varno. To je zelo enostavno; pa kljub temu, da je enostavno, je najti povsod dosti navodil. „Prva pomoč v nezgodah“ se jim pravi, če kdo slučajno pozabi na to, ali pa, da je tako trde glave, da si ne zna zapomniti. Torej premislimo, kaj tej veji in temu nesrečnežu manjka? Boste rekli: nekoga, ki bi držal za vejo, torej reševalca. Seveda, bi rekel jaz, ampak kaj mislite, če bi bila veja zelo velika? Potem, no potem bi se plavač skobacal do veje in bi se krčevito zagrabil. Ostal bi sicer še v vodi, ampak utonil ne bi takoj. Mogel bi počakati na pomoč.

Upam, da smo se razumeli! Veja

Naše kase.

Državljan! Kase so zopet odprte in funkcionirajo. In mi lahko rečemo: Hvala Bogu. Dolga leta, hvalabogu, so se nabirale obresti, da zdaj takorekoč več dobimo. Denarja ni bilo nikjer. Nekaj so ga miši snedle, nekaj ga je bilo pa izvoženega. Toda, boljše je, da je bil izvožen, da ga v starih nogavicah niso miši razgrizle. Zdaj pa so se kase zopet odprle in lahko trkamo na vrata posojilnic in hranilnic in zahtevamo svoj denar in svoje obresti in tako je docela v redu. Sicer nas tam ne bodo čakali z odprtimi rokami in imeli že seštet denar, da nam ga koj vrnejo, ne: dvanajst let bomo hodili ponj, da se med tem še kakšen krajcer obresti nabere in to je v redu, drugače ni obresti. Malce dolga doba je to, toda to nič ne de z ozirom na to, da doslej nismo vedeli, ali sploh dobimo kdaj svoj denar, ali ga ne dobimo in zlasti, če ga dobimo: kdaj ga dobimo. Kajti, ako bi bilo rečeno: Državljan, v stiski smo, izplačati vam ne moremo, pozabite torej na svoj denar, knjižice pa ohranite za spomin na nekdanje čase! bi mi tako storili in bi lepo pozabili na denar, ker nemumno bi bilo zahtevati denar, ko bi

videli svojega bližnjega s kaso vred v stiski. Šli bi zopet po svetu in služili kakšne krajcerje in bi tisto uporabili za boljše namene. Tako pa nam ne bo treba ščititi bančnikov in njim puščati denarja, temveč ga bomo naposled le dobili in to je prav.

Naš preljudi Kavčič bo zdaj lahko zidal hišo. Kamen je že navozil za betoniranje, samo denarja še ni dobil, da bi lahko kupil drugo, kar je potrebno. Zdaj bo pa počasi dobival. Šest let je služil v Ameriki, da si je prislužil te krajcerje in si hotel z njimi pozidati hišo. Zdaj torej lahko začne z delom. Letos dobi nekaj, in lahko kupi za ta denar cement. K leti dobi drugi kos in lahko zbetonira fundament. Tretje leto lahko kupi opeko, četrto apno, v petem pa zidarje, da pozidajo. Do strehe torej lahko pride v kratki dobi. In to je prav. V petem letu lahko začne nakupovati les za streho in v šestem plača tesarje. V sedmem in osmem naj pa mu mizar dela, kar je pri hiši mizarskih del. V devetem naj hišo pokrije, v desetem in enajstem naj da hišo očistiti z ometom, v dvanajstem da napraviti dimnike in naj plača dolgove, ki se mu vmes naberejo in hiša bo hvala Bogu pozidana in Kav-

čič s svojo družino pod streho in vse bo urejeno. Nič se bati. V življenju je vse prav, kar se zgodi. Zdaj torej, preljudi naš Kavčič, začni zidati, da v dvanajstih letih končaš.

Ta stvar nas bo torej le rešila, ker kase so odprte. Drugače bi pa docela propadli. Naravno, da bi propadli, ker kaj drugega ni bilo pričakovati. Jajca — tri za dinar, kura šest dinarjev, prašič od osemdeset do sto kilogramov težak še gre — štiri in pol dinarja. Kar je pa nad sto kilogramov, pravijo naši mesarji, da nimajo vage za to, in ne morejo kupovati. Tako plačajo enostavno sto kilogramov, ostalo pa ni vračunjeno, ker takih tehtnic, kakor rečeno, ne potrebujejo. Zakaj pa je kmet tako nujen, da pita prašiča prek sto kilogramov? To je. Vsak dan naj bi ga tehtal, in ko bi videl, da je tik pri sto kilogramih, bi pa dejal: Dovolj je na tebi, goden si. In prašič ne bi rekel ničesar k temu. In tako bi bilo vse v redu. Mesar ni kriv, če ne potrebuje več pri prascu, kot sto kilogramov. Kaj pa naj počne s tistim, kaj? Vidi-te to je, potlej pa se pritožujete, dragi kmetje in državljani, da ni vse v redu.

Zastran kas torej, državljani, kakor rečeno, je zdaj vse v najlepšem redu. Lepo se razvrstite in hodite po

denar. Ni treba, da ste prvi dan vsi tam in čakate kakor na mašo. Morate upoštevati, da v bankah imajo dosti dela. Zlasti pa ni dobro, ker ni gotovo, ali imajo vse banke dovolj denarja. To je: prvi dan torej ni prikladno.

Dragi državljani! Kakor veste, imama tudi mi svojo hranilnico, kamor smo v boljših letih nosili svoje prislužke, ki smo jih nabirali po Ameriki in po Nemčiji, ali pa drugod. In vse je bilo v redu, dokler niso zaprli in nam niso izplačevali. Zdaj so kase odprli in čas pride, ko spet lahko dvignemo. Toda zgodila se je nesreča. Kakor veste, državljani, je pri kasi vedno tako: koliko notri pride, toliko se izposodi, tako, da v kasi navadno ni nič denarja, kar je docela v redu. Toda, zgodi se, da tisti, ki kase vodijo, včasih kupijo kakšno zemljišče, dajo pozidati visoke, nadstropne, docela nepotrebne hiše in vodijo druge račune. In potlej, če nanese, da je treba kase odpreti, ni denarja, ali pa so v stiski. Zato so nas povabili na sestanek. Mi, kot dobri državljani, smo se tega sestanka udeležili in poslušali, kakor se spodobi. Tam so nam obrazložili, da bi bilo dobro, ako mi svoje vloge damo prepisati, na nekako zadrugo, ali gradbeno akcijo, ali kaj. Tam, so nam rekli, vam bomo

je obrtniški teden, ki je vržen v pomoč potapljači se obrti. Nekdo manjka; namreč glavno, to je reševalec. Ker, da je ta veja premajhna za to reševanje, to je gotovo. Vzemimo slučaj, da bi nesrečni plavač zaradi takega reševanja utonil. Recimo dalje, da bi bil morda oni, ki je imel nalogo reševati, klican na odgovor, kako bi mu sodili? Dognali bi, da je reševalec

ali popolnoma brez glave, izgubil je prisotnost duha,

ali hudobnež, ki je nalašč pustil reveža utoniti,

ali idiot, ki ne pozna navodil „Prva pomoč v nezgodah“.

Zopet se nadejam, da se razumemo!

Organizacija obrtniškega tedna je velika stvar. Obsega cele kupe papirja in navodil in govorov. Pa se je treba potruditi in se poglobiti v celo stvar. Evo, jaz sem se malo potrudil, kolikor mi pač čas dopušča; ne bom Vam podrobno kritiziral že v naprej sestavljenih resolucij, govorov in podobnega. Predolgo bi bilo. Uspeh vsake gospodarske akcije se meri v dinarjih. Uspeh obravnavane akcije bi bil pri povprečnem zavednem obrtniku sestavljen iz postavk: Za vožnjo k proslavi ali zborovanju Din zapitek pri tem Din Letaki z napisom: „Temelj narodnega blagostanja je krepak obrtniški stan!“ Din znak obrtniškega tedna Din propagandne znamke Din Prejeli bi po proračunskih postavkah in očitni, otipljivi resničnosti: na povečanju naročil — nič, na znižanju dolga in obresti — nič, na znižanju davkov — nič, na pocenitvi surovin — nič, na znižanju cen izdelkov — nič, skratka nič prav nič. To bi Vam moral pokazati podrobno; prav za prav, zakaj? Saj sami veste, da je tako.

Zahteva se krepkejša stanovska zavest. Kako taka reč izgleda, si je težko predstaviti. Ali naj obrtniki bolj široko hodimo in bolj moztano govorimo, ali naj nehamo plačevati obveznosti ali naj obveznosti in davke plačujemo in poleg stradamo, ali naj delamo zastoj, samo, da delamo, ali naj ne delamo pod ceno? Ali kako?

Delo v kaznilnicah naj se ukine! Dobro, ampak kaj naj kaznjenci potem delajo?

Če ne bodo delali, bodo postali še večje „barabe“.

denar izplačali v šestih letih, dočim ga iz posojilnice dobite komaj v dvanajstih. Denar, so dejali, je tam dobro naložen, ker zanj stoji dobro tista gradbena akcija, posojilnica sama, a hkratu še najbolj — tako so dejali — Jezus sam. Tako so nam rekli, ker so naši bančniki pobožni, mi pa smo kmetje. Obresti pa tu ne bi bilo nič, so nam dejali, zato pa, ker ne bo obresti, dobimo svoj denar v šestih letih, kakor rečeno, namestu v dvanajstih, in obresti nam povrh izplača Bog po tedenskih svetih mašah, ki jih bodo nekateri imeli za nas. Mi smo poslušali in kjimali, kakor je naša navada, včasih je kateri kaj pljunil po tleh, ker smo kmetje in premišljali. Stvar s kritjem je torej docela v redu, dostojna. Tudi z obrestmi je najbolje urejeno. Tako vsak teden ena maša za nas reveže, to je docela v redu. Mi nimamo nič proti temu. Toda, ko so nas vprašali, če damo prepisati svoje knjizice, smo molčali. Mi smo naposled vendarle prišli tako daleč, da dobimo v dvanajstih letih vse izplačano, a čemu naj bi zdaj dali prepisovati na šest let? In pri dvanajstih letih dobimo vsaj obresti. In nekdo je celo rekel, da njemu ni treba maš, temveč si jih lahko sam plača, ko dobi svoje obresti. Seveda, to je ne-

Zniža naj se obrestna mera. Prav! Pa zapišimo na resolucije, da naj se ne zniža od 11% na 10 1/2%, ali od 11% na 3%?

Državne dobave obrtništvu! Te dobe znašajo letno 3 milijarde. Kolosalna svota! Toda, ti viri in pota in postopki pri teh rečeh so nekaj tako zamotanega.

Zvišati konzum izdelkov. Naši izdelki so boljši, to je zlata resnica, industrijski pa so za nič, ampak cenejši. Konsument, ki je sam v stiski, pa špara.

In še mnogo drugega!

Zaključiti moramo! Ti gospodje, ki so si zamislili in izmislili obrtniški

teden, so zadeli še dobro misel. Napčno pa so izvedli celo organizacijo in metode. Urejeno tako, da vse priveditve in stroške plačaj obrtnik, vsa predavanja, da moraš konsument kupovati obrtniške izdelke, poslušaj obrtnik. O resolucijah pa nikar ne govorimo. Kajti resolucij so pa uradi in „merodajni faktorji“ že vajeni. Jih nič ne razburjajo. In poleg tega, bliža se zima, da bo več papirja za v peč.

Vi gospodje, naši obrtniški generalni in vsi drugi, ki se Vas tiče! Vi se iz nas krvavo norčujete! Vi govorite, da se da zavožen voz izpeljati z govorjenjem. Čujte, vi mislite, da smo tako bedasti, pa nismo!

Gorenjski obrtnik.

DOPISI

TRGOVCI, OBRITNIKI in GOSTILNIČARJI! Voščila svojim odjemalcem za novo leto pošljite v naš list do 24. t. m. Manjši oglasi po Din 10.—, večji po Din 20.—. Tudi se sprejmejo drugi oglasi. Vsi oglasi se naj pošljejo na Uredništvo „Ljudske pravice“ Dolnja Lendava.

KAJ BO S SOBOŠKO SIROTIŠNICO? Ko je novo županstvo v M. Soboti prevzelo občinske posle, so se v našem mestu razširile govorice, da je nova uprava začela poslovati s pestrim programom, ki vsebuje med drugimi trdi graditev sirotišnice. Na koncu poletja je znal povedati že vsak pobič, da največjim siromakom naše občine ne bo več treba prezebat in prositi za vbogajme. Meščanski dom je izglasoval sirotišnici 20.000 dinarjev, vodstvo za zidavo pa je prevzel občinski ožji odbor za socialno skrbstvo na čelu z županom g. Hartnerjem. Za sirotišnico je bil določen Kroški marof, kjer so že dosedaj prebivali siromaki, ki pridejo v poštev za sirotišnico. Kaj so vse znali povedati ti bedni ljudje in kakšno veselje je zavladovalo med številnimi otroci te siromašne kolonije, 7 družin bo dobilo: sobo, stanovanjsko kuhinjo in skrambo. Če imajo posamezne družine živino, dobijo hlev, drvarnico, gnojišče, nadalje vrt in komad zelene trate za bivanje na prostem. Nadalje dobijo: 5 žensk in 5 mož, ki imajo že odprej hišno opremo, skupne moške in skupne ženske spalnice, v vsaki po 12 postelj, umivalnico, jedilnico in dnevni pros-

tor, kuhinjo s shrambami, vrt z zeleno trato za dnevno bivanje starcev, vrt z zelenjavo, a okolica naj se zasadi z drevjem. Vse to se je sklenilo na občinskih sejah in vsi siromaki so bili pod ugodnim vtisom obljubljenega izboljšanja njihovega nevdružnega stanja. In kaj se je storilo? S časom so se vsi ti načrti zmanjšali na 2 stanovanji za družino in 5 sob za posameznike. Zima nastopa z vse hujšim mrazom in če se sedaj pogleda na marof, se nudi človeku žalostna slika. Razen novih dimnikov se ni nič izpremenilo (Mimogrede bodi povedano, da je opeka za dimnike bila dobavljena po Din 0.50 komad, med tem ko se drugje dobijo za 20 par). Skozi okna, ki so še nadalje brez stekla piha veter, vmesne stene so si naredili siromaki sami iz koruzišča, tako da je „stanovanje“ vsak čas izpostavljen požaru, ki jim uniči še to zadnje, kar imajo. Nimajo ne svetlobe, niti vrat, niti tlaka, edino streha je z blatom pokrita. V tem prostoru prebiva 7 družin ki imajo po 7-8 otrok. In kljub temu za začasno ureditev stanovanja teh najbolj bednih bi ne trebalo več kakor par sto dinarjev, stekla, da bi se vsaj pred mrazom zavarovali. Zaradi teh par sto dinarjev, ki bi že davno moralo biti vporabljeni v njihovo korist in katerih le od nikoder noče biti, morajo od lakote, slabosti in ostarelosti onemogli starci in starke gledati zimi zopet v oči. Vprašanje je, po čigavi krivdi ne izda občina teh par sto dinarjev. Meščanski dom je v tistem hipu pripravil en nakazati 20.000 Din, kakor hitro jim izroči ožji občinski odbor referat. Zunaj na marofu pa ljudje čakajo, kdaj bo prišel občinski odbor, da sestavi referat. Sicer tu zunaj res ni velike čistoče in če je še zraven tega siromaštvo veliko, ni čuda da je gospodom nerodno priti sem ven. Ampak zakaj je bil potem poleti takšen halo in zakaj so vsi toliko naglaševali da bo sedaj tudi najbolj bednim pomagano

JESENICE. Nesreča v tovarni Kranjske industrijske družbe (KID). Dne 20. XI. se je delavcu Andreju Šlibarju, ki upravlja turnine, pripetila huda nesreča. Zaradi večjega dobička podjetje neprestano racionalizira in modernizira obrate. To pa ne dela v korist delavstva, ki mora vedno bolj garati. Priganjaški sistem, ki ga upečuje obratna vodstva, je vsak dan hujši. Delavci moramo z vedno večjo intenzivnostjo streči strojem, namestu da bi nam stroji delo olajšali. Šlibar je od obratovodstva dobil nalog, da mora poleg dosedanjega odgovornega

— Kranjec Miško. —

delo še paziti na vodno črpalko, ki je izven tovarne. Ta črpalka mora biti neprestano v obratu, ker črpa pitno vodo in se mora oljiti in mazati med njenim delovanjem. Nesrečni Šlibar je pri tem opravilu skoro izgubil roko. Kdo bo skrbel za njegovo družino, če ostane pohabljenec? Pokojnina je že itak pasja, izgleda pa, da bo vsako leto manjša. — Isti dan je veliki stroj za rezanje starega železa odrezal predelavcu Bičku Štefanu tri prste na desni roki. Izmenjaval je nože, ko je bil stroj še v polnem pogonu. — Tako ne mine pri nas dan, da ne bi bilo večje ali manjše nezgode. Tovarniški predstojniki najrajši orišejo kot vzroke nesreč delavčev nepazljivost, v resnici jih je pa kriv priganjaški sistem. Skrajno so zanemarjene varnostne naprave, za katere ni denarja! Seveda za razne priganjače in druge reči ga pa nikoli ne zmanjka. — Vilo tehničnega direktorja Dostala v Hrenovici stražijo trije čuvaji z nevarnimi psi! Zakaj?! Ali je toliko denarja odveč?! — Glede množičnih se nesreč pozivamo delavske organizacije in delavske zaupnike, da jim posvetijo vso pažnjo in poskrbe, da bo delavčev življenje varno!!

RANKOVCI. Tudi v naši vasi pridno čitamo „Ljudsko Pravico“, ki ima tudi pri nas precej somišljenikov. Pa kako tudi ne bi, saj je to menda edini list, ki se je resno zavzel za interese kmeta in delavca, za katere se žal v današnjih časih tako malokdo zmeni. Glavno je, da plača kmet davek in zadosti drugim svojim dolžnostim, ki se tičejo „dobrega državljanca“, drugo ga pa naj ne briga. Kje vzame denar, ga nihče ne vpraša. Ni čudno, torej, če v mnogih primerih prodaja domalega vse, da nazadnje še sam trpi pomanjkanje. — Pa naš delavec? Samo pogledjmo okoli. Te dni se vračajo sezonski delavci iz državnih veleposes- tev. Če jih vprašati po zaslužku, dobiš odgovor, ki ni vreden, da ga tu omenjamo. Pa kaj bomo naštevati, saj je teh žalostnih primerov preveč. Ti slovenski kmet in delavec, spreglej že enkrat in zahtevaj odločno svojo pravico, ki ti gre po poživih in naravnih zakonih. „Ljudska Pravica“ pa bo tvoje ideale podpirala. A naša dolžnost je, da ji pridobimo čim več naročnikov. Kmetje in delavci! podpirajmo naš tisk, ki naj nas vodi v lepšo in srečnejšo bodočnost. Kmečki fant.

SV. JURIJ OB ŠČAVNICI. Zanimanje za razmere pri krajevem šolskem odboru, pri gasilski četi in posojilnici je vedno večje. Dokler je „črni fond“ tukajšnje posojilnice služil osebnim namenom našega drugega največjega vojnega dobičkarja, je bilo vse v redu. Ko pa je načelnik iz „črnega fonda“ pomagal v veliki stiski se nahajajočim osebam, je padel pri vojnem dobičkarju v nemilost. Jurjevski vojni dobičkarji in v njihovo interesno omrežje spadajoča gospoda, naj „vzame na znanje“, da kmetje žalarji in viničarji, ki tvorijo 99 odstotno večino, ne bodo dolgo več trpeli gosposke komande, niti pri posojilnici, niti kje drugje. Če je občinska uprava na zahtevo višjih oblasti že bila prisiljena sestaviti spomenico o jurjevskih razmerah, potem bi bilo na mestu, da bi v prvi vrsti omenila postopanje orožništva in financev ob neki priliki! Ker je pri Sv. Jurju zmanjkalo položnic za Ljudsko pravico, smo danes vsakemu naročniku priložili po eno. Plača lahko več sosedov pod enim naslovom. Tisti, ki lista ne nameravajo naročiti, naj sprejete številke takoj vrnejo.

TRBEGOVCI. Že dolga leta ni bilo v naši okolici toliko požarov, kakor letos. Malokateri večer je brez ognja. Pri nas je gorelo pri dvema žalaroma pri Miškecu in pri Vrzelu. Prizadeti so večinoma zelo malenkostno zavarovani, ali pa sploh ne, tako, da vzroka za toliko število požarov nikakor ne smemo iskati v pohlepu za zavarovalnico. Tisti, ki so bili v

prejšnjih boljših časih zavarovani za nekoliko večjo vsoto so si za voljo krize dali znižati zavarovalnino za več kakor polovico, tako, da so ob požaru v prvi vrsti navezani na pomoč svojih občanov. Kmetje si medseboj pomagajo, kolikor morejo. Zaprta vrata pa najdejo pogorelci največkrat pri tistih, ki so znani kot podeželski bogataši — vojni dobičkarji. Tako se je zgodilo, da je neki naš pogorelec dobil pri najbogatejši rodbini, kar je župnija premore, samo dve škatljici vžgalic. S takim darom je mogoče upepeliti 100 kmetskih domov, postaviti pa nobenega. Še bolj značilno za naše razmere pa je, da zavarovalni agenti kot zastopniki interesov zavarovalnic po navadi škodo ob požaru višje cenijo, kakor uradni organi, ki jih plačujejo davkoplačevalci.

BLAD. Bled je poznan, kot „podaoba raja“. Čitateljem „Ljudske pravice“ morem samo reči, da bi bil to precej klavern raj. Godi se nam kot povsod: dela malo ali nič, vse je izumrto, dolgovi in davki pa segajo do vratu. Zlasti dolgovi! Teh ima Bled preko 50 milijonov Din, brez zaostalih obresti zadnjih let. Davek od zgradb je tolik, da nekateri od tujcev niti toliko prejeli niso, kot imajo davka. Največje hotelsko podjetje Park Hotel, last Kende, ki je lastnik jezera, gradu, največjega kopaljšča, skoro polovico zemlje, kupa vil, je prevzela v upravo Mestna posojilnica ljubljanska. Enaka usoda preti ostalim hotelom, samo eden stoji še trdno. Bledu grozi, da ga dobijo v roke tuji kapitalisti, zlasti Judje in Nemci. V tem slučaju bi se položaj uslužbenec in kmetov še bolj poslabšal, kajti tuji bi znali biti brezobzirnejši, nego domači lastniki. Vsa gradbena dela stoji, lesna trgovina slabo gre, a kaj, ko so cene zlasti za vožnjo na ničli. Na dan more voznik zaslužiti s konjem največ 50 Din. Vstati pa mora že ob treh zjutraj, les je v gorah po 15 do 20 km daleč. Pa po kakih potih? — Pozdravljeni!

PO SVETU.

Tehnični napredek.

Kako hitro se razvija tehnika, nam kažejo najrazličnejši izumi, o katerih si včeraj še niti misliti nismo mogli, a danes jih vidimo že povsod. Najbolj je pa ta razvoj viden v vojni tehniki, kjer se najrazličnejši novi izumi takoj uresničujejo in kjer se najrazličnejše vojne industrije za vsako novo iznajdbo kar trgajo med seboj. To danes, ko se nekateri drugi izumi kupujejo samo za to, da se prepreči konkurenca in napredek, celo bolj kot kdajkoli prej.

Poglejmo samo n. pr. razvoj aeroplanstva. Za časa svetovne vojne so imeli samo neznatno hitrost in so se lahko dvignili največ 1000 m visoko in tudi v zraku niso mogli dolgo ostati. Danes lahko lete več sto kilometrov. Povprečna hitrost znaša 250 km na uro, toda v vsaki državi so že avijoni z 400—500 km brzine na uro. Torej bi prišli iz Berlina v Pariz v 2 urah. Dvignejo se lahko do višine 6—7 km, kjer jih več ne morajo sestreliti. Imamo najrazličnejše tipe avijonov: izvidniki, bombarderji, rušilci i. t. d. Število avijonov se je tekom 10 let več kot podvojilo. Angleška, Francoska, Italija, Japonska in Sev. Amerika so imele:

	1923—24	1. III. 1933
izvidnih avijonov	1440	3158
lahkih bombarder.	450	1312
težkih bombarder.	390	964
Skupno:	2280	5434

Lovci tukaj niso šteti. Poleg števila se je povečala še močno nosilnost bomb. Ti avijoni so lahko nosili bomb (v tonah):

	1923—24	1921
v izvidni avijoni	147	812
lahki bombarderji	131	363
težki bombarderji	266	1232
Skupno:	544	2407

Da nam bo jasnejši učinek teh bomb moramo vedeti, da so n. pr. Nemci v štirih letih svetovne vojne vrgli na angleško področje „samo“ 280 ton bomb. Bombarderji gornjih petih velesil pa lahko saruo v enem poletu vržejo 8 in pol krat toliko bomb. Učinek bomb je danes mnogo večji kot v svetovni vojni. Pri gornjih podatkih pa nismo šteli Nemčije, ki je kljub prepovedi močno oborožena. Po francoskih podatkih ima več kot

čez 2 tisoč vojnih avijonov. Toliko kot različne sosedne države skupaj.

Avijoni pa niso v bodoči vojni namenjeni samo vojakom na fronti. Tudi neprijatelj so zaledje, kot n. pr. mesta, važna industrijska središča, železniška križišča i. t. d. bodo bombardirana. Po vsem gornjem sodeč, je postalo letalstvo eno najstrašnejših sredstev bodoče vojne. Ves ta ogromni napredek tehnike in naporu milijonov žuljavih rok se tako obračajo samo proti človečanstvu.

RAZNO.

Sto milijonov Kitajcev gladije in po podatkih Rdečega križa v Sofiji, ki so bili iznešeni na svetovnem kongresu Rdečega križa, jih je zadnje leto umrlo od gladu 2 milijona.

20 letni sin ameriškega benzinskega magnata Harrisona

Kmečko-delavska šola.

Ne želimo ničesar drugega, kot povedati resnico in to s preprostimi besedami, da bi nas ljudstvo razumelo. — Emile Zola.

Z današnjo številko našega lista začnemo s posebno kmečko-delavsko šolo, kjer se bodo obravnavala najrazličnejša vprašanja in pojmi, o katerih dandanes naši preprosti ljudje toliko slišijo, toda nikogar ni, ki bi jim razložil njihov pravi pomen in pokazal, kaj se za njimi skriva. Zato ni čudno, če še vedno preveč pogosto nasedajo onim, ki jih izkoriščajo. Zato se mora vsak naš preprosti človek učiti. Gospodu je lahko: hodi v šole, osem, dvanajst let, v čistoči, brezbriznosti in brezdelju. Tu se lahko nauči vse, kar mu je potrebno, da bo znal vedno braniti svoje interese. Kmet, delavec in vsak naš preprosti človek, mora v znoju svojega lica delati za

svoj in njihov obstanek. Nima srednjih in visokih šol, kjer bi se naučil vsega, kar mu je potrebno za brezsrčno borbo s prirodo in s — človekom. Toda tudi pri tem svojem naporu in znojnem delu se mora učiti. Samo tako bo sposoben za veliko borbo, ki jo mora prestati vsakega dne, boreč se s prirodo pri delovanju zemlje in pri stroju in za borbo, ki jo mora bojevati v družbi za boljše prilike v sedanosti in v bodočnosti. Naš list, kot slovenski neodvisen kmečko-delavski list je ves temu namenjen, da bi naš preprosti človek dobil čimprej in v čim večji meri sposobnost spoznanja svojih prilik in pravih poti. Vendar pa mislimo, da je posebna kmečko-delavska šola potrebna. V njej bomo obravnavali najrazličnejša vprašanja in pojme s stališča preprostega človeka in njegovih koristi.

Gospodarska kriza.

Letos o velikonoči sem šel skozi Haloze. Ob pešpoti je stala viničarska kočica, vsa rečna in razdrapanja. Veleposestnik ne bi zaupal tej kočici niti telička. Tu pa so stanovali ljudje.

Pred kočo so se na pomladanskem solncu gledi 3 otroci — popolnoma nagi. Bili so v starosti od 5 do 2 let. Pa niso bili to morda kakšni meščanski športniki, ki bi si utrjevali svoja telesa. Ne! Bili so športniki krize. Stopil sem v kočo, to se pravi v edini prostor, ki služi človeškemu bivanju, torej v „sobo“. Tla so bila parketirana z ilovico. Postelja je bila pokrita s kunjami, na razkopani peči je ležal polleten otrok, zavrt — ne morda v plenice, temveč v zamazane, zakrpane rekelce.

Hudo mi je bilo, da bi se zjokal, ko sem videl revščino, ki je postavila ljudi v isto vrsto z živaljo, če še ne nižje . . .

Toda ne jok, ne prazna tolažba nič ne pomaga. Težko je danes reči tem ljudem: „Ne skrbite, kaj boste jedli in kaj boste pili, s čim se boste — oblačili . . .“ In če bi sedeli in tarnali nad slabimi časi, bi nam ne bilo pomagano. Slovenski pregovor pravi: pomagaj si sam, potem ti bo Bog pomagal. Ako pa hočemo odstraniti bolezen, ki nas je zadela, moramo spoznati njene vzroke, njen obseg, njeno globino. Saj tudi zdravnik, ki hoče ozdraviti bolnika, ga najprej preišče, da spozna, za katero boleznijo je bolan, potem preišče ali je potrebna operacija ali zadostujejo navadna zdravila in katera. Ne vem, kaj bi napravili z zdravnikom, ki ste ga klicali, pa bi okoli vas samo tarnal in vas tolažil. Bodimo dosledni. Tudi

kriza je bolezen. Zato bodimo dosledni ter poženiemo vsakega, ki okoli nas tarnal in nas tolaži, namesto da bi z nami vred storil vse, kar je potrebno, da človeška družba ozdravi bolezen, ki ji pravimo kriza. Saj nas hodijo tolažiti navadno samo taki ljudje, ki krize ne poznajo.

Pisatelj Finžgar je neke zapisal, da je danes zato tako hudo, ker imamo vsega preveč, jaz bi dejal: eni vsega preveč, drugi vsega premalo. Brezposelni nimajo ničesar preveč, razven morda uši. Industrijsko delavstvo nima ničesar preveč, razven neplačanega dela in otrok. Kmet nima danes ničesar preveč, ker mora vse, — ne samo, kar bi imel preveč, temveč tudi kar sam rabi — prodati, da plača davke, da ima za sol in vžgalice.

Torej samo eni imajo vsega preveč, drugi imajo vsega premalo. Samo tako je mogoče, da so v južnem Illinoisu zlili v reke in potoke na tisoče litrov mleka, da so pozivali z letaki farmarje, naj kurijo z žitom kakor s premogom, da so na Danskem pobili na tisoče krav in kuhali iz njih klej (lim) i. t. d., istočasno, ko je imela Amerika 16 milj. brezposelnih, ki gladujejo, ko so po Kitajskem tisoči in tisoči umirali od lakote. Mogoče se čudite, kako je to, da ste vi več delali, kot kdo, ki ima milijone, pa je sad vašega dela — ne milijoni, temveč — pomanjkanje, beda, glad, brezdomstvo. Ne pomaga vam, če ste še tako pošteni in pridni, pa tudi s krivico nastjo, ako ste revež, ne boste daleč prišli.

Kje je torej izvor pomanjkanja, bede, kdo je kriv krize? O tem pa prihodnji!

je zapravlil 8 milijonov dolarjev v dveh letih. Po očetovi smrti si je takoj kupil 15 avtomobilov, nekoliko vil, se petkrat oženil, plačal za vsako ločitev velike vsote in končno zgubil na kartah milijon dolarjev.

Beda japonskega kmeta je nepopisna. Časopisi poročajo, da je revščina že tako velika, da kmetje zaradi neznosnih davčnih bremen in težkih razmer sploh, prodajajo svoje hčere v javne hiše. Cena od 80—1600 frankov. Pri tem pa ne gre samo za nekaj osamljenih primerov, temveč za tisoče slučajev. Težko bi našli poročilo, ki bi zgovorneje govorilo o položaju japonskih kmetov.

Nemirna Španija. Zapiranja v Španiji se še vedno nadaljujejo. Vlada je na posebni seji razpravljala o prenapolnjenih zaporih. Zaprtih je do 60 tisoč kmetov in delavcev, ki so se udeležili zadnjega upora. Vlada namerava zgraditi koncentracijska taborišča, kamor bi spravila vse nezanesljive elemente ter jih tako ločila od ljudstva, ki kaže nove znake nezadovoljnosti. Zlasti dela vladi preglavico prizadevanje in borba ljudstva, da se naj zaprti izpuste. Guverner Asturije je izjavil, da asturskih rudnikov še ne more dati odpreti, kajti s tem bi delavcem, ki so še vedno uporno razpoloženi, dal možnost, da bi se našli skupaj v večjem številu.

Svoboda prepričanja. Nedavno so fašistični praški študenti izzvali hude poulične poboje med Čehi in Nemci zaradi neke zadeve na nemški univerzi v Pragi. S tem so izzvali nato izgredne fašističnih nemških študentov na Dunaju, Berlinu proti Čehom. Kaj taka izzivanja pri današnjem napetem ozračju pomenijo, je vsakemu preprostemu človeku jasno. Praški spopadi so napotili 66 najuglednejših čeških pisateljev, da so izdali poseben proglas, kjer povpijo med drugim tudi sledeče: „Podpisani češki pisatelji obsojamo dogodke, ki so se odigrali na praških ulicah in obsojamo nasilje proti ljudem, ki so druge narodnosti, vere ali drugega političnega prepričanja. Pozivamo vso javnost na odpor proti napadom organiziranih fašistov na svobodo duha; posebno pa obsojamo napade na kulturne ustanove.“

Protizidovska propaganda. Nemška cenzura je prepovedala tiskanje in širjenje pridig kardinala Faulhaberja iz Münchena. V njih se je kardinal postavil proti preganjanju židov. Zanimivo pri tem je, da se torej kardinal zavzema za preganjanje žide in jih jemlje pod zaščito pred fašističnim terorjem, dočim ravno oni slovenski tisk, ki sicer kardinala toliko hvali, dan na dan bruha najkrvooločnejše članke zoper žide. In to ves brez izjeme od „Slovenca“ preko „Sl. Gospodarja“ vse do prekmurskih „Novin“. Vse to jih pa seveda ne moti, da ne bi dan na dan prinašali velike reklame za bogate židovske tvrdke in da z bogatimi židi ne bi bili v najprisrčnejših zvezah. Spomnimo se n. pr. samo na slavospeve, ki so jih prinesli vsi ti listi povrsti pred kratkim o židovski banki Baruch, ki so jo povzdigovali pri tem v nebo zaradi njegove nesebične skrbi za naše izseljence. Pa kaj bi jim očitali nedoslednost! Dosledni so pač tako kot Hitler, ki je rabil v svojem farbanju preprostih ljudi protizidovsko propagando, preganjal in izganjal siromašne žide, bopatašem pa priznal — pravice pravega Nemca-Arijca. Ali naj njihovo ljubezen do bližnjega, katero imajo sicer tako pogosto na jeziku, tako razumemo?